

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
Institut de recherches criminologiques et sociologiques
Institute of criminological and sociological research

ИНСТИТУТ ЗА КРИМИНОЛОШКА
И СОЦИОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА

Бр. 284
25.12.2023 год.

На основу члана 4. став 1. тачка 7, члана 5. став 1. и члана 95. Закона о науци и истраживањима (Сл. Гласник РС број 49/19) и члана 41. Статута Института за криминолошка и социолошка истраживања бр. 11/20. године, Научно веће Института је на седници одржаној дана 25.12.2023. године усвојило:

ЕТИЧКИ КОДЕКС ИНСТИТУТА ЗА КРИМИНОЛОШКА И СОЦИОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА

ГЛАВА I ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Предмет Етичког кодекса

Члан 1.

Етички кодекс (у даљем тексту: Кодекс) Института за криминолошка и социолошка истраживања (у даљем тексту: Институт) дефинише принципе интегритета и стандарде поступања у научноистраживачком раду у циљу очувања достојанства професије, развијања и унапређивања морално-етичких вредности, заштите вредности знања и уважавања и подизања свести о одговорности истраживача у научноистраживачком раду, уз поштовање принципа академске честитости. Кодексом се уређују и основни принципи очувања и неговања колегијалних односа међу запосленима на Институту. Кодексом се успостављају и предвиђају општи принципи деловања Етичког одбора, и прецизира улога Научног већа и директора Института у односу на праћење примене Кодекса.

Све именице употребљене у мушком граматичком роду обухватају мушки и женски род лица на која се односе. Генеричка употреба мушког граматичког рода у овом тексту не искључује родно осетљив језик у актима Института.

Примена Етичког кодекса

Члан 2.

Одредбе Етичког кодекса односе се на професионално деловање запослених и радно ангажованих на Институту.

Комплементарност одредаба Кодекса

Члан 3.

Принципи, правила и поступци прописани Кодексом не представљају замену за грађанске, кривичне, управне, дисциплинске и друге поступке који су уређени законима и општим актима Републике Србије.

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
Institut de recherches criminologiques et sociologiques
Institute of criminological and sociological research

ГЛАВА II ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И СТАНДАРДИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА И ПРОФЕСИОНАЛНОГ ПОНАШАЊА

Начела

Члан 4.

Научноистраживачки рад у оквиру Института одвија се уз поштовање следећих начела:

1. Искреност у представљању циљева и намера истраживања, искреност у прецизном и нијансираном извештавању о истраживачким методама и поступцима, као и у изношењу тврдњи у вези с могућим применама истраживачких резултата;
2. Поузданост у извођењу истраживања (педантност, пажљивост и темелитост), и у објављивању резултата (исправно, потпуно и објективно извештавање);
3. Објективност у тумачењу и закључивању мора бити заснована на чињеницама и подацима који се могу доказати и поново проверити;
4. Непристрасност и независност од заинтересованих страна, од идеолошких или политичких интересних група, и од економских или финансијских интереса;
5. Транспарентност у прикупљању, анализи и тумачењу података, као и у верификацији научног резонувања;
6. Отворена комуникација у дискусији о раду са другим научницима и/или с јавношћу. Ова отвореност претпоставља одговарајуће чување и доступност података, као и слободан приступ подацима од стране заинтересованих колега;
7. Вођење бриге за учеснике и субјекте истраживања, било да су они људска бића, животиње, културни објекти или објекти животне средине;
8. Исправност у навођењу одговарајућих литературних извора (референци) и с поштовањем и уважавањем одавању признања другим колегама за њихов рад;
9. Одговорност према будућим генерацијама научника њиховим образовањем уз менторство и надзор.

Принципи добре научне праксе и општи стандарди поступања у научноистраживачком раду

Члан 5.

Запослени и радно ангажовани у Институту који обављају научноистраживачки рад дужни су да се придржавају принципа *добре научне праксе*, те да своје активности ускладе са *општим стандардима поступања у научноистраживачком раду*.

Добра научна пракса нарочито подразумева следеће:

- Сва истраживања морају бити заснована на општим етичким принципима уз поштовање и примену одговарајуће методологије научног истраживања, односно познавање и примену релевантне научне литературе;

- Истраживачи ће настојати да у свакој фази научног истраживања обезбеде постојање принципа *етичности, критичности, поузданости, непристрасности, транспарентности и проверљивости*;
- Резултати научноистраживачког рада објављују се у одговарајућој научној публикацији и презентују се на научним и по потреби другим скуповима, у складу са принципом *отворене комуникације у науци*.

У складу са добром научном праксом, истраживачи су дужни да се старају о следећем:

- Сви примарни и секундарни подаци који се односе на научно истраживање чуваће се на сигурном месту у приступачном облику;
- Оригинални научни или научноистраживачки подаци биће документовани и архивирани у складу са прописима којима се уређује заштита података о личности и чување архивске грађе.
- Слобода кретања научника, право на добровољну сарадњу са другим научницима, слобода изражавања и отворене комуникације се гарантују.

Општи стандарди поступања у научноистраживачком раду нарочито подразумевају:

- Запослени и радно ангажовани на Институту су дужни да негују колегијалне односе засноване на међусобном уважавању, поштовању и разумевању, водећи рачуна о интересима и циљевима Института;
- Запослени и радно ангажовани на Институту су дужни да се са поштовањем и у складу са принципима пословне комуникације опходе према свим лицима и институцијама са којима на било који начин долазе у контакт приликом обављања научноистраживачког рада;
- Запослени и радно ангажовани на Институту су дужни да свој рад у потпуности ускладе са општим законским и подзаконским актима који регулишу област научног истраживања, односно са општим и појединачним актима Института;
- Истраживачи су дужни да на одговарајући начин учине јавно видљивом своју улогу у сваком конкретном научноистраживачком пројекту, односно да по потреби или захтеву обелодане финансијера/е пројекта.

Однос са испитаницима

Члан 6.

Запослени и радно ангажовани на Институту су дужни да у односу са испитаницима обезбеде:

- прибављање валидне сагласности испитаника;

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
Institut de recherches criminologiques et sociologiques
Institute of criminological and sociological research

- упознавање испитаника и/или лица/установа са свим релевантним информацијама о истраживању пре него што дају сагласност за учествовање у истраживању;
- заштиту приватности и података о личности испитаника сходно одредбама важећег Закона о заштити података о личности;
- поштовање одлуке испитаника да у било ком тренутку одустане од даљег учествовања у истраживању.

Лица из става 1. овог члана ће своје научноистраживачке активности у односу према испитаницима нарочито ускладити са одредбама прописа којима су регулисане области заштите личних података, здравствене заштите и добробити животиња, а чија је примена у Републици Србији императивног карактера. Није дозвољено истраживање које може да проузрокује физичко или психичко, као и друго повређивање или угрожавање правом заштићених интереса испитаника. Забрањено је подржавање, подстицање или прикривање истраживања које спроводе други чланови научне заједнице, а које је у супротности са ставом 1. овог члана.

Чување података

Члан 7.

О свим научним истраживањима води се комплетна евиденција (записници, дневници рада, анкетни листови и слично), која има документациони карактер. Документација која се односи на поступак и податке прикупљене истраживањима чува се сходно одредбама важећег Закона о заштити података о личности, Закона о архивској грађи и архивској делатности, као и другим релевантним подзаконским актима са општим важењем.

Члан 8.

Запослени и радно ангажовани на Институту дужни су да:

- 1) унапређују сопствена знања и властите компетенције;
- 2) обезбеђују тачност и прецизност у саопштавању резултата рада Института;
- 3) развијају и подстичу критичку мисао;
- 4) промовишу циљеве Института;
- 5) испољавају интелектуално поштење у научно-истраживачком раду.

Однос према колегама

Члан 9.

Запослени и радно ангажовани на Институту дужни су да своја права, обавезе и однос према колегама заснивају на савесности и професионалности, држећи се начела колегијалности и међусобног уважавања.

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
Institut de recherches criminologiques et sociologiques
Institute of criminological and sociological research

Забрањена је свака врста узнемиравања међу запосленима и радно ангажованим лицима на Институту, а нарочито онда када се темељи на злоупотреби положаја институционалне или хијерархијске надређености.

На права и обавезе запослених сходно се примењују одредбе закона којима се уређују наука и истраживање као и радни односи.

Иступање у јавности

Члан 10.

Запослени и радно ангажовани на Институту имају право на јавно иступање и слободу изражавања, укључујући и наступе пред публиком и у средствима јавног информисања, као и на слободно изражавање ставова у штампаним и електронски доступним материјалима.

Лица из става 1. овог члана су дужна да обавесте директора Института о намери да у медијима или на други начин, у личном својству, у јавности представљају резултате научноистраживачког рада.

Недозвољено је посредно или непосредно спречавање, ометање, ограничавање или на било који други начин условљавање јавних наступа.

Изузетно од става 3. овог члана, јавни наступи у својству представника Института дозвољени су само уз претходно одобрење директора Института.

Запослени и радно ангажовани на Институту су дужни да приликом јавног иступања на јасан начин истакну у ком својству наступају и да ли су ставови које износе њихови лични и/или професионални ставови или представљају ставове Института.

ГЛАВА III

НЕПРИХВАТЉИВЕ ПРАКСЕ У НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОМ РАДУ

Члан 11.

У научноистраживачком раду није дозвољено плагирање, лажно ауторство, измишљање и кривотворење резултата и аутоплагирање.

Плагирање

Члан 12.

Плагирање је представљање туђих идеја или туђег рада, у целини или деловима, без навођења изворног ауторства или изворника, односно противзаконито присвајање туђих интелектуалних творевина и научних резултата и њихово приказивање као својих, као и:

- дословно преузимање текста другог аутора, односно копирање из електронских или штампаних извора, са српског или страног језика, у деловима или целости, без навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања преузетог дела;
- препричавање или сажимање текста другог аутора из електронских или штампаних извора, са српског или страног језика, у деловима или целости,

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
Institut de recherches criminologiques et sociologiques
Institute of criminological and sociological research

без одговарајућег навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања препричаног дела;

- представљање идеја других аутора као својих, без одговарајућег навођења имена аутора, односно извора из кога је текст преузет.

Лажно ауторство

Члан 13.

Лажно ауторство у објављивању резултата научноистраживачког рада најстроже је забрањено.

Лажно ауторство је навођење као аутора лица које нису учествовала у изради рада.

Измишљање и кривотворење резултата

Члан 14.

Измишљање и кривотворење резултата је деловање којим се манипулише предметом, опремом или процесом истраживања, са циљем да резултати научно истраживања буду намерно подешени или тенденциозно протумачени. Посебан облик измишљања и кривотворења резултата је несавесно и неодговорно приказивање чињеница у извештајима о наставном и научноистраживачком раду.

Аутоплагирање

Члан 15.

Аутоплагирање је поновно објављивање свог раније објављеног рада или за другу сврху искоришћеног рада као новог и оригиналног.

ГЛАВА IV

ОРГАНИ И ТЕЛА ЗА СПРОВОЂЕЊА КОДЕКСА Органи и тела који се старају о примени Кодекса

Члан 16.

Органи и тела Института који се старају о примени одредаба Кодекса су Научно веће, директор Института и Етички одбор.

Етички одбор

Члан 17.

Етички одбор је стручно тело Института, које се стара о поштовању и одговарајућој примени Етичког кодекса у односу на усклађеност предлога научних истраживања са одредбама Кодекса.

Етички одбор формира се одлуком Научног већа Института.

Етички одбор има пет чланова и то три члана из реда запослених на Институту у научном звању и два члана који су у радном односу код других научноистраживачких организација и њихов научноистраживачки опус је од значаја за области научноистраживачког рада Института.

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
Institut de recherches criminologiques et sociologiques
Institute of criminological and sociological research

Чланове Етичког одбора именује Научно веће Института, на предлог Директора, на период од четири године.

Етички одбор има следеће надлежности:

- 1) Заузима ставове, доноси одлуке и даје мишљење о етичким питањима од значаја за обезбеђење добре научне праксе и очување основних стандарда поступања у научно-истраживачком раду који су дефинисани овим Кодексом;
- 2) Разматра научни и етички аспект предложених истраживачких пројеката или делова истраживачких пројеката из области које су у делокругу рада Института и даје мишљење о његовој усклађености са начелима добре научне праксе у научно-истраживачком раду;
- 3) Врши надзор над поштовањем етичких стандарда током реализације истраживачког пројекта или дела истраживачког пројекта за који је претходно дато позитивно мишљење о његовој усклађености са начелима добре научне праксе у научно-истраживачком раду;
- 4) Даје мишљење и предлаже мере које треба предузети у случају одступања од одредаба Етичког кодекса током реализације истраживачког пројекта или дела истраживачког пројекта за који је претходно дато позитивно мишљење о његовој усклађености са начелима добре научне праксе у научно-истраживачком раду.
- 5) Извештава о свом раду Научно веће Института најмање два пута годишње, а по потреби и чешће;

Етички одбор у року од 30 дана од формирања доноси Пословник о раду којим се прецизније уређује начин рада и одлучивање Етичког одбора.

Научно веће

Члан 18.

У оквиру старања о поштовању одредаба Кодекса, Научно веће као стручни орган Института:

- 1) Доноси одлуку о формирању Етичког одбора;
- 2) Разматра приговоре на мишљења Етичког одбора;
- 3) Указује директору Института на могуће повреде Кодекса настале у контексту научноистраживачког рада изван пројеката истраживања на које је позитивно мишљење дао и чије спровођење прати Етички одбор.
- 4) Подноси захтеве за одузимање истраживачког, односно научног звања у складу са чланом 95, став 1, тачка 2 Закона о науци и истраживањима.

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
Institut de recherches criminologiques et sociologiques
Institute of criminological and sociological research

Директор Института

Члан 19.

У оквиру старања о поштовању одредаба Кодекса, директор Института стара се о поштовању одредаба Кодекса из домена научноистраживачког рада и професионалног понашања у контексту примене одредаба радноправног законодавства и дисциплинске одговорности лица запослених и радно ангажованих на институту.

ГЛАВА IV

УСКЛАЂЕНОСТ СА КОДЕКСОМ

Оцена усклађености предлога истраживања са Кодексом

Члан 20.

Оцену усклађености предлога научног истраживања Етички одбор врши по писаном захтеву руководиоца предложеног истраживања који се Етичком одбору доставља посредством електронске поште Института. Поступајући по захтеву за издавање мишљења о предлогу научног истраживања, Етички одбор може:

- 1) Захтевати допуну предлога научног истраживања у случају да предлог не садржи довољно података који омогућавају оцену усклађености са Кодексом;
- 2) Издати позитивно мишљење којим се утврђује да је предлог научног истраживања у складу са Кодексом;
- 3) Издати мишљење којим се утврђује да је предлог научног истраживања делимично усклађен са Кодексом и предложити измене које је неопходно направити у предлогу ради његовог усклађивања са Кодексом;
- 4) Издати негативно мишљење којим се утврђује да је предлог научног истраживања у супротности са Кодексом.

Етички одбор је у обавези да мишљење о усклађености предлога пројекта са Кодексом изда у року од 30 радних дана од дана подношења захтева. Против мишљења из става 2, тачка 3 и 4, подносилац може изјавити приговор Научном већу Института у року од 15 радних дана од дана доношења мишљења против ког се изјављује приговор.

Принципи процедуре оцене научноистраживачких предлога

Члан 21.

Циљ оцене предлога научних истраживања је да се обезбеди да методологија истраживања, односно прикупљање, обрада, анализа, чување података и други поступци у оквиру научноистраживачког рада буду усклађени са националним и међународним релевантним прописима, односно евалуација ризика могућих кршења етичких начела приликом вршења истраживања. Приликом оцене предлога научног истраживања Етички одбор спроводи по следећим принципима:

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
Institut de recherches criminologiques et sociologiques
Institute of criminological and sociological research

- 1) Оцена потенцијалног научног учинка треба да буде јавна и транспарентна;
- 2) Оцена треба да буде обухватна и стручна;
- 3) Оцена треба да буде заснована на подацима и неарбитрарна;
- 4) Оцена треба да буде неинвазивна;
- 5) Оцена треба да буде оријентисана на подизање квалитета;
- 6) Оцена треба да буде дисциплинарно прилагођена;
- 7) Оцена треба да буде поштена;
- 8) Оцена треба да буде ауторитативна;
- 9) Оцена треба да буде рационална.

Праћење усклађености тока истраживања са Кодексом

Члан 22.

Етички одбор прати усклађеност тока истраживања за које је издао позитивно мишљење о усклађености предлога научног истраживања са Кодексом током читавог периода спровођења истраживања.

У оквиру надлежности из става 1. овог члана, Етички одбор издаје мишљења најмање једном у шест месеци.

Уколико истраживање траје краће од шест месеци, мишљење из става 2. овог члана се издаје по завршетку истраживања, а пре презентовања, односно објављивања резултата истраживања.

Прелазне и завршне одредбе

Члан 22.

Овај Етички кодекс ступа на снагу осмог дана од дана објављивања на интернет страници Института.

Председница Научног већа

Др Милица Колаковић-Бојовић